

משנה ח'

ביצד? נתפצעו האגוזים, נתפרדו הרמונים, נתפתחו החביות, נתחטכו הדלועים, נתפרסו הפפרות — יעלו באחד ומאתים.

משנה ט'

ספק הערלה — בארץ ישראל אסור, ובסוריא מותר; ובחוצה לארץ יורד ולוקט, ובלבד שלא יראנו

באר משנה ח'

משנתנו ממשיכה בענין הדברים החשובים ששינו במשנה הקודמת, שהם אוסרים בכל שהם, והיא באה להשמיענו, שדווקא בזמן שהם שלמים חשובים הם ואינם בטלים, אבל אם אינם שלמים בטלה חשיבותם, ועולים הם באחד ומאתים.

ביצד — מקדשים הדברים החשובים בכל שהם? בזמן שהם שלמים, אבל נתפצעו האגוזים — של פרך, נתפרדו הרמונים — של כדן, נתפתחו החביות — הסתומות, נתחטכו הדלועים — היווניות, נתפרסו הכפרות — של בעל הבית, יעלו באחד ומאתים — אם יש מאתיים של היתר כנגדם, הרי הם בטלים. יש מדייקים, שמשנתנו לא נקטה, היו האגוזים פצתים או הרמונים פרודים וכו' אלא — נתפצעו האגוזים, נתפרדו הרמונים" וכו', כדי להשמיענו, שאפילו נתפצעו או נתפרדו לאחר שנתערבו, הרי הם בטלים באחד ומאתים, אף על פי שבתחילה נאסרה כל תערובתם משום שהיו שלמים ("משנה ראשונה").

יש נוסחאות שאין גורסים בהתחלת משנתנו תיבת "ביצד", אלא מתחילה היא: נתפצעו האגוזים, נתפרדו הרמונים וכו'. כך היא גירסת הר"ש והרב מברטנורא, אבל הרמב"ם גורס כפי גירסתנו לעיל.

באר משנה ט'

ספק הערלה — פירות שהם ספק ערלה, כגון נכרי שיש לו נטיעות של ערלה בגינתו, ובידו פירות, ואין ידוע אם הם משל ערלה או משל אילנות אחרים שבגינתו ("ר"ש, ברטנורא), והרי איסור ערלה נהג אף בשל נכרים (לעיל א, ב), בארץ ישראל אסור — שספק באיסור של תורה הולכים בו לחומרא, ובסוריא מותר — שדין סוריא כדן חוץ לארץ לענין ערלה, אלא שהחמירו בה קצת, כמו שכבר בארנו במקומות אחרים (דמאי ג, יא; שביעית ג, ב), ובחוצה לארץ יורד ולוקט — יורד לתוך הגן של הנכרי ולוקט אצלו מפירותיו התלושים, ובלבד שלא יראנו לוקט — שלא יראה הלוקט את

לוקט. פרום נטוע ירק, וירק נמכר חוצה לו — בארץ ישראל אסור, ובסוריא מותר; ובחוצה לארץ יורד ולוקט, ובלבד שלא ילקט ביד. החדש אסור מן התורה בכל מקום, והערלה הלכה, והפלאים מדברי סופרים.

הנכרי לוקט פירות של ערלה, שאז הרי ודאי ערלה הם. כיום נטוע ירק — כגון נכרי שזרע ירק בין גפניו, ונאסר הירק משום כלאי הכרם, שאיסור כלאים נהג אף בשל נכרים, וירק נמכר חוצה לו — והנכרי מוכר ירק מחוץ לכרם, ואין ידוע אם הוא משל כלאי הכרם או לא. בארץ ישראל אסור — שספק באיסור תורה הולכים בו לחומרא, ובסוריא מותר — שאיסור כלאי הכרם בסוריא מדרבנן הוא, וספק באיסור מדרבנן הולכים בו לקולא, ובחוצה לארץ יורד ולוקט — כלומר שהנכרי יורד ולוקט מהירק שבכרמו בפני הלוקט, ומותר ליקח ממנו את הירק, ובלבד שלא ילקוט ביד — שלא ילקוט הלוקט עצמו בידו. ויש שגורסים גם כאן כמו ברישא: ובחוצה לארץ יורד ולוקט, ובלבד שלא ילקוט ביד — כלומר שלוקט את הירק בתוך הכרם, ובלבד שלא ילקוט הלוקט עצמו בידו, אלא הנכרי ילקוט ויתן לו, מבלי שידע הלוקט אם הוא לוקט מן האסור ("ר"ש; "משנה ראשונה", ועיין בבלי קידושין לח, ב). ברם, אם הלוקט רואה שלוקט מן האיסור אסור ליקח ממנו. החדש — התבואה החדשה לפני הקרבת העומר (עיין חלה א, א), אסור מן התורה בכל מקום — ואפילו בחוץ לארץ, שנאמר (ויקרא כג, יג): "ולחם וקלי וקרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה... חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם", ודרשו: בכל מושבותיכם — בכל מקום שאתם יושבים. והערלה הלכה — איסור הערלה בחוץ לארץ הלכה למשה מסיני, ואף על פי שספק בהלכה למשה מסיני הולכים בו לחומרא כמו בספק של איסור תורה, מכל מקום שינו לעיל: ספק ערלה בחוץ לארץ יורד ולוקט", לפי שהלכה זו כך נאמרה, שיהא ספקה מותר בחוץ לארץ (בבלי קידושין לט, א), והכלאים — איסורם בחוץ לארץ, מדברי סופרים — דווקא כלאי הכרם, הואיל ובארץ ישראל חמור איסורם, שאסורים הם בהנאה מן התורה, גורו בהם חכמים אף בחוץ לארץ, אבל כלאי זרעים שמתורים באכילה בארץ ישראל, לא גורו חכמים עליהם בחוץ לארץ, ומותר לזרעם שם לכתחילה. ברם, כלאי אילנות (איסור הרכבה) וכלאי בהמה אסורים מן התורה אף בחוץ לארץ, כמו שבארנו כבר במסכת כלאים (עיין פתיחה שם).

להרחבת הבאר של משנתנו נוסף דברים אחדים:

קמא דקידושין (נט.) אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן ערלה צמונה לארץ
הלכה למשה מסיני אמר ליה רבי יודא לרבי אסי והתנן (שם פ"ג מ"ט)
ספק ערלה צארק ישראל אסור וצבורא מותר [ג] צמונה לארץ יורד
ולוקט אמר ליה אימור כך נאמרה ספיקה מותר ודאה אסור. ואף על
גב דשמואל פליג התם (לז): ואמר
דלא מיחסרא אלא מהלכות מדינה
הלכה כרבי יוחנן וכן פסק הרמב"ם
(פ"י ממכ"א ה"י) והרא"ש (ערלה
סו"ט א) וכן נראה שהוא דעת
הרי"ף (קידושין טו.) שכתב סתם
ממתימן דקמי הערלה הלכה למשה
מסיני משמע: ופ"ש רבינו הי"כך בארץ ישראל ספיקא
אסור ובחוצה לארץ ספיקא מותר. שם אמר רב אסי אינו מכוון
דמשמע דמשום דאינה אלא הלכה למשה מסיני ספיקה מותר והא
ודאי ליחא דשאר הלכות למשה מסיני ספיקן נמי אסור וכן משמע
צדיא מדאקשי ליה כי אמר דערלה צמונה לארץ הלכה למשה מסיני
מדמיא דספק ערלה צמונה לארץ מותר דאלמא בכל דוכתא הלכה
למשה מסיני ספיקה אסור וכן משמע נמי מדשי ליה אימור כך
נאמרה ספיקה מותר כלומר אין הכי נמי דבכל דוכתא הלכה למשה
מסיני ספיקה אסור והכא שאני דכך נאמרה ספיקה מותר. ואפשר
היה להגיה ולומר דהלכה היה כחונ צפרי רבינו והסופרים טעו
וכתב הילכך במקום הלכה אלא שאם כן לא היה להזכיר דצריך
ישראל ספיקא אסור דאין זה ענין להלכה למשה מסיני מד:

והוא שיש בו נטיעות ש' ער"ה וכו'. בסוף פרק
קמא דקידושין (לז): מן התם (פ"ג מ"ט) החדש אסור מן התורה בכל מקום
וערלה הלכה למשה מסיני אמר ליה עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא הלכה למשה מסיני היינו
דשאני לן בין ספק ערלה לספק כלאים דצריך ישראל אסור וצבורא מותר וצמונה לארץ יורד ולוקט וצלבד שלא יראנו לוקט
ואינו גבי כלאים מן (שם) כרס הנוטע ירק וירק נמכר חוזה לו צארק ישראל אסור וצבורא מותר וצמונה לארץ יורד ולוקט וצלבד
שלא ילקוט ציד אלא לדידך נתיני או זה חיה יורד ולוקט או זה חיה יורד ולוקט וצלבד שלא ילקוט ציד אמר ליה לוי לשמואל ספק
ולוקט או זה חיה יורד ולוקט [ז] מר צריה דרבינא מתי לקולא זה חיה יורד ולוקט וצלבד שלא ילקוט ציד אמר ליה לוי לשמואל ספק
לי ואנא איכול רב אירא ורצה בר בר חנה [ח] מספקי ספוקי להדידי. ופירש רש"י ספק ערלה. ספק עבדו עליה שלש שנים אי נמי
פרדס שיש בו נטיעות ערלה ושאר נטיעות ולקט גוי מהפירות ואין ידוע מהיכן: וצמונה לארץ יורד. ישראל ולוקט מן הגוי הלוקט
מפרדס שיש בו נטיעות ילדות חקטת ישראל ידוע שהוא נכנס שם ולוקט לכתחלה: וצלבד שלא יראנו. ישראל כשהוא לוקט מן הערלה מן
והא דמיא מן צבורא מותר כשנלקט כבר אבל לכתחלה אינו אומר לו רד ולקוט: כרס הנוטע ירק. שזרע ירק בין הגפנים דהוה
ליה כלאי הכרם: וירק נמכר חוזה לו. ויש לחוש שמה מירק שגדל בכרם הוא והוה ליה ספק כלאים: יורד. הגוי ולוקט מן הכלאים
ממש ומוכר לחבר: וצלבד שלא ילקוט. החבר עצמו צד: ספק לוי. לקוט שלא צפוי שיהיה ספק אצלי ואנא איכול ובערלה קאי עד כאן
לשונו: ופ"ש שבע דגבי ערלה נקטינן יורד ולוקט וצלבד שלא יראנו לוקט דלא אמר מני או זה חיה יורד ולוקט או זה חיה יורד
ולוקט אלא שמואל דאמר דערלה לא מיחסרא אלא מהלכות מדינה אבל לרבי יוחנן דאמר דהלכה למשה מסיני היא וקיימא לן כוותיה
לא שרי אלא ביורד ולוקט ולא ביורד ולוקט וכן הם דברי רבינו שכתב רק שלא יראה שנצטרו מנטיעות ערלה והיינו דמתן יורד ולוקט
וצלבד שלא יראנו לוקט וככרס שיש בו נטיעות ערלה ונטיעות המותרים מיירי כדדייק לישנא דכרס שיש בו נטיעות ערלה דנקט: ופ"ה
שכתב ואין צריך לומר כרם שהוא ספק ער"ה. היינו לומר דעד השתא איירי בכרס שיש בו נטיעות המותרות ונטיעות ערלה

פרישה

ישראל ספיקה אסור: (כא) ואין צריך לומר כרם שהוא ספק ער"ה
וכר. לכאורה קשה אם הוא אין צריך לומר מה צא להשמיענו. ונראה דהוה
אמינא שמה היה לנו להסמיר הואיל שאין כאן צד היסר טדאי מה שאין ק
ככרס שיש בו נטיעות של ערלה דמכל מקום יש בו גם כן נטיעות של היסר טדאי
לכן כתב שהוא אין צריך לומר: ופ"ש שהוא פותר. ר"ל לקטת מהענבים
הנמכרים חוזה לה דוקא. כ"י פ"ש. ועיין בדרשה ולקמן (רש) סימן רנ"ז:

דרישה

[ה] ואין צריך לומר כרם שהוא ספק ער"ה שהוא פותר. ר"ל לקטת מהענבים הנמכרים חוצה לה דוקא. כ"י. והכי תניא שם בברייתא

חדושי הגהות

[ג] כן הוא בצמחא שלפנינו אבל רש"ל (פמ"ט שלמה טז) מתק שם צמונה אלא צמונה לארץ יורד ולוקט ע"ש ועיין בכ"י יוסף בסמוך: [ד] בבבברא איתא
מר צביה דרמא:

הגהות והערות

סי א) והתוספות ר"ד בטובה דף לה. כתב שעולת תו"ל אינה אסורה אלא באכילה ולא בהנאה וטעמו "כדאמרין בפ"ק דקידושין שהלפ"ם הוא שוראי אסורה
וספיקא מותרת וכדאמרין התם ספק לי ואנא איכול הלכך לאו לשריפה קיימי שהרי מוכרה לחבירו ואינו מר"עו שהיא ערלה ומותר בה"י. מ"ן ועיין
בסי"ב ס"ק יג המיישב את לשון הטור. [ה] ובבבברא הגירסא רבה בר בר חנין: מ"ן ג"כ כלומר שמה שהוא ספק ערלה. הגהות הבי"ח: מ"ן והוא דתנן.
הגהות הבי"ח:

וניחא הא דמקשו בש"ס פרק עשרה יוחסין (דף ע"ג ע"א) מפני מה אסרו שתוקי. ולהרמב"ם דכל ספק מותר מן התורה ואפילו הכי חכמים אסרו, ומאי קושיא טפי בשתוקי. וע"ש בחדושי הרשב"א שהוכיח מזה דלא כהרמב"ם. ולפי מה שכתבתי דאצטריך ספק ממזר להתיר אפילו בספק שנתערב דבכה"ג איקבע איסורא, וכיון דהתורה התירה אפילו באיקבע משא"כ בכל הספיקות דאסור באיקבע, א"כ מ"ט אסרו שתוקי כיון דזה לאו בכלל הספיקות אלא אפילו באיקבע התירה התורה, וחוינן בערלה הלכה בחוצה לארץ ספיקו מותר ולא אסרו חכמים, ומשום דיצא מכלל שאר ספיקי תורה כיון דמותר אפילו באיקבע וכמ"ש.

והר"ן כתב סוף פרק האשה נקנית (קידושין ל"ט ע"א) בהא דאמרו ערלה בחוץ לארץ הלכה ודאן אסור וספיקן מותר. וכתב עלה ז"ל, ויש מי שהוכיחו מזה דכל הספיקות מן התורה אסור, דאל"כ למה לי הלכה דספיקן מותר. ואינו הוכחה, דבכולהו ספיקי אף על גב דמותר מן התורה, מ"מ מי שיודע האיסור אסור ליתן לחברו שאינו יודע, דעובר

שמעתא המבוארת

ההיתר הוא משום דספק ערלה בחו"ל מותר. הרי חזינן דאע"פ דאיקבע איסורא באותו השדה שהרי בידוע שיש שם נטיעות של ערלה, אעפ"כ הפירות מותרים מספק. וא"כ ה"ה גבי ספק ממזר נמי יהא מותר באיקבע איסורא, ודלא כהמשל"מ. **ג. וניחא** - ועפ"י תירוץ רבינו יתייב עוד מה דמקשים על הרמב"ם מהגמ' דפרק עשרה יוחסין, דהגמרא שם בעי מפני מה אסרו חכמים ספק ממזר. וקשה דהלא לשיטת הרמב"ם כל הספיקות מותרים מן התורה, וכי הכי דאסרו חכמים ספיקא דאורייתא בשאר איסורין ה"ה דאסרו בספק ממזר, וא"כ מאי קמיבעי ליה גבי ספק ממזר טפי משאר כל הספיקות.

וע"ש - והרשב"א מכח קושיא זו הכריח

כשיטתו דכל הספיקות אסורין מן התורה, ורק בספק ממזר גזירת הכתוב הוא דספק מותר, ומש"ה פריך הגמרא שפיר דכיון דגבי איסור ממזר התורה יצאה מגדרה להתיר ספק איסור, א"כ מפני מה ראו חכמים לאסור.

ולפי - אבל לפי מה שכתב רבינו לעיל דלשיטת הרמב"ם אצטריך קרא להתיר ספק ממזר באופן שנתערב ולד ממזר בולד כשר, א"כ לפי"ז נמצא דגם לשיטת הרמב"ם יש קולא מיוחדת בספק ממזר יותר מבשאר איסורין, דהיינו שבכל התורה באיקבע איסורא ספק אסור, ורק בספק ממזר גזירת הכתוב דמותר. וא"כ שפיר פריך הגמ' דכיון דגבי איסור ממזר יצאה תורה מגדרה

להתיר ספק איסור אפילו בדאיקבע איסורא, א"כ מפני מה ראו חכמים לאסור.

וחזינן - זהו תוספת ביאור לקושיית הגמ' בקידושין שם. דכיון דספק ממזר יצא מכלל שאר ספיקות ומותר אפילו באיקבע איסורא, א"כ מפני מה ראו חכמים לאסור, דמאי שנא מספק ערלה בחו"ל דשרי ולא אסרו חכמים כבכל הספיקות, והיינו טעמא דלא אסרו בספק ערלה כיון דהתם נמי יצאה תורה מגדרה להתיר ספק אפילו באיקבע איסורא, וא"כ ה"ג גבי ספק ממזר לא היה להם לאסור כיון דמותר אפילו באיקבע איסורא ויצא מכלל הספיקות. עד כאן ביאור קושיית הגמרא לשיטת הרמב"ם עפ"י תירוץ רבינו.

ד. ה. והר"ן - עכשיו בא רבינו ליישב עפ"י דרכו קושיא אחריתי דהקשו הראשונים על הרמב"ם מהא דאמרינן בקידושין דספק ערלה בחו"ל מותר מהלכה למשה מסיני. וקשה לשיטת הרמב"ם דכל הספיקות מותרין מן התורה א"כ למאי אצטריך הלכה להתיר, והלא בלא"ה היה מותר כדין כל האיסורין דספיקן מותר.

והר"ן כתב ליישב דאצטריך ההלכה ללמד דאין דין ספק ערלה כדין כל הספיקות שבתורה, שבכל הספיקות אין הספק הופך להיות היתר גמור לבעל הספק, אלא לעולם ספק איסור הוי, רק שהתורה לא אסרה עליו להכניס עצמו לספק. ולפיכך אם היה אחד יודע

אלפני עור. ובערלה בחוץ לארץ הלכה דספיקן מותר ומותר לספוקי אהדדי עכ"ל. והיינו דאמרו שם (דף ל"ט ע"א) רב אויא ורבה בר רב חנן מספקי ספוקי להדדי ע"ש.

אמנם קשיא לי בהא דמספקי אהדדי, דהא כיון דודאן אסור בהנאה, א"כ כי יהיב חד לחבריה איהו ידע שערלה אסור לאתהנווי ביה, ומידי דאסור בהנאה אסור ליתן לחבירו אפילו מותר לחבירו, ואפילו במתנת חנם אסור למיתביה וכמבואר בתוס' פרק כל שעה (פסחים דף כ"ב ע"ב) ד"ה ואבר מן החי לכן נח, ע"ש שכתבו דאסור ליתן דבר האסור בהנאה אפילו בחנם מפני שהמקבלו מחזיק לו טובה ע"ש. ואם כן נהי דחבריה דלא ידע ביה מותרת היא לו, אבל הנותן שידוע בודאי שהוא ערלה היכי מתהני ביה, וצ"ע!

והרמב"ם והטור לא הביאו כלל הך דיכול לספוקי אהדדי, וכתב הב"י ביו"ד (סי' רצ"ד) דס"ל דהנך רבנן דמספקי אהדדי ס"ל כמ"ד הלכות מדינה, אבל למ"ד הלכה למשה מסיני אסור לספוקי אהדדי ע"ש. ולפמ"ש מוכרח הדבר, דודאי למאן דאמר הלכה למשה מסיני אסור לספוקי אהדדי משום דמתהני נותן, אבל כיון דאינו אלא הלכות מדינה הקילו בו. וא"כ לפ"ז לדעת הרמב"ם והטור דלא הביאו להך דמספקי אהדדי, תו ליכא למימר כתירוצ' הר"ן, והדרא קושיא לדוכתיה דלמה לי הלכה

והנה הרמב"ם והטור לא פסקו הלכה זו דרב אויא ורבה בר רב חנן דמותר לספוקי לחבירו פירות ערלה בחו"ל, וכתב הב"י הטעם משום דמאן דס"ל דמותר לספוקי היינו משום דס"ל דערלה בחו"ל לאו דאורייתא היא אלא מהלכות מדינה דהיינו מנהג שקבלו עליהם, ומש"ה הקילו בספק. אבל אנן קיי"ל דהוי דאורייתא, ולפיכך אסור לספוקי אהדדי.

שמעתא המבוארת

שהדבר אסור, אסור לו להאכילו למי שספק אצלו, שהרי מכשילו באיסור ועובר אלפני עור לא תתן מכשול. מה שאין כן גבי ספק ערלה בחו"ל, באה ההלכה ללמד דהוי היתר גמור לבעל הספק, והלכך אם היה אחד יודע שהפירות הם ערלה, מותר לו ליתנם למי שאינו יודע, דכיון שאינו יודע הרי היתר הם אצלו ואינו מכשילו בעבירה כלל.

והיינו - ומבאר רבינו דלפירוש הר"ן זהו שאמרו בגמרא שם דרב אויא ורבה בר רב חנן היו נותנים איש לרעהו פירות ערלה בלא שידע המקבל שהם ערלה, דלפי שאינו יודע שהם אסורים, הרי היתר גמור הם אצלו, ולפיכך אין הנותן עובר אלפני עור.

ו. **אמנם** - ומקשה רבינו על עצם דין זה דמבואר בגמרא שהיו נותנים פירות ערלה אחד לחבירו היכא דלא ידע המקבל שהוא ערלה. וקשה, דהרי ערלה ודאית אסור בהנאה, ואם כן האין מותר לזה היודע שהוא ערלה ליתנו לחבירו, והלא איסורי הנאה אסור ליתן לחברו אף על פי שלחברו הוא מותר, ואפילו מתנת חנם אסור ליתן כיון שהמקבל מחזיק לו טובה בעבורו ועל ידי כן נמצא הנותן נהנה מן האיסור. וצ"ע.

שהדבר אסור, אסור לו להאכילו למי שספק אצלו, שהרי מכשילו באיסור ועובר אלפני עור לא תתן מכשול. מה שאין כן גבי ספק ערלה בחו"ל, באה ההלכה ללמד דהוי היתר גמור לבעל הספק, והלכך אם היה אחד יודע שהפירות הם ערלה, מותר לו ליתנם למי שאינו יודע, דכיון שאינו יודע הרי היתר הם אצלו ואינו מכשילו בעבירה כלל.

והיינו - ומבאר רבינו דלפירוש הר"ן זהו שאמרו בגמרא שם דרב אויא ורבה בר רב חנן היו נותנים איש לרעהו פירות ערלה בלא שידע המקבל שהם ערלה, דלפי שאינו יודע שהם אסורים, הרי היתר גמור הם אצלו, ולפיכך אין הנותן עובר אלפני עור.

ו. **אמנם** - ומקשה רבינו על עצם דין זה דמבואר בגמרא שהיו נותנים פירות ערלה אחד לחבירו היכא דלא ידע המקבל שהוא ערלה. וקשה, דהרי ערלה ודאית אסור בהנאה, ואם כן האין מותר לזה היודע שהוא ערלה ליתנו לחבירו, והלא איסורי הנאה אסור ליתן לחברו אף על פי שלחברו הוא מותר, ואפילו מתנת חנם אסור ליתן כיון שהמקבל מחזיק לו טובה בעבורו ועל ידי כן נמצא הנותן נהנה מן האיסור. וצ"ע.

להתיר ספיקו. ולפי מ"ש איצטריך להיכא דאיכבע איסורא דאפילו ערלה בגינה יורד ולוקט כל שהוא ספק.

ועוד דערלה אפילו חתיכה אחת חשיב איכבע איסורא כיון דקודם שלש שנים אסור והשתא דמספקא לן אם הותרו ע"י שלש שנים, הו"ל איכבע איסורא. וכמו בספק גירושין דהבא עליה באשם תלוי ומשום דעד הנה אסור היה. וכמו כן באילן קודם שלש שנים אסור היה. **אלא** דלפי מ"ש בפרק א' דגבי בן לא חשיב איכבע איסורא ולא מהני איכבע איסורא דאם לבת. אם כן הכי נמי אלו הפירות לא הוו איכבע איסורא, דאף על גב דאילן איכבע אבל פירות לא הוקבעו באיסורא.

ולפי מה שמבואר אצלנו בשמעתא ג' פרק י"ג דספק בשנים הוי ליה חזקה מעליא ואף על גב דעשוי להשתנות דהא סופו ליגדל, מכל מקום מוקי ליה בחזקת קטנות וע"ש. וכיון דהיכא דאיכא חזקה או רובא לא מיקרי ספק וכמ"ש בפ"א וע"ש, וא"כ ספק

שמעתא המבוארת

ולפי - ומתרץ רבינו על פי מה שכתב לעיל גבי ספק ממזר, דאיצטריך קרא להתיר ספיקא דאיכבע איסורא. והכי נמי יש לומר גבי ספק ערלה דאיצטריך ההלכה למשה מסיני ללמד דאפילו בדאיכבע איסורא מותר, וכגון שהיה ידוע לנו בודאי שיש באותה גינה נטיעות של ערלה אלא דאינו ידוע אילו הן, ובכה"ג ספק אסור מה"ת כיון דאיכבע איסורא, ומש"ה איצטריך ההלכה להתיר.

וועוד - ומוסיף רבינו דלכאורה לאו דוקא באופן שנתערבו הנטיעות איצטריך ההלכה, אלא אפילו בספק שאינו על ידי תערובת דהיינו בנטיעה אחת שספק אם עברו עליה ג' שנים או לאו, נמי איצטריך ההלכה להתיר ספק ערלה. שכן גבי ערלה אפילו בחתיכה אחת חשיב ליה איכבע איסורא, כיון דקודם ג' שנים היה בודאי אסור, ועכשיו ספק הוא אם עברו ג' שנים והותר האיסור, ובכהאי גוונא חשיב איכבע איסורא כמו בספק גירושין דחשיב איכבע איסורא כיון דקודם שנפל הספק היתה האשה אסורה בודאי. וכמו שהאריך רבינו להוכיח כן לעיל בפרק הקודם ע"ש.

אלא - ודוחה רבינו עפ"י מש"כ לעיל סוף פ"א לענין ספק ממזר, דלא מהני איכבע איסורא דהאם להחשב כאיכבע איסורא בהבן. וא"כ ה"נ גבי ספק ערלה לא איכבע איסורא כי אם באילן

שגדלו בו עכשיו לא הוחזק בהן איסור ודאי מעולם, ולא מהני איכבע איסורא דהאילן להחשב כאילו איכבע איסורא בפירות, וא"כ לענין נטיעה אחת לא איצטריך ההלכה להתיר ספק ערלה, כיון דלא חשיב איכבע איסורא בפירות.

ולפי - ומוסיף רבינו עוד, דלכאורה אדרבה היכא דהספק הוא בנטיעה אחת אם עברו עליה ג' שנים או לאו, בכה"ג לא הוי כלל בכלל ספק ערלה בחו"ל דשרי אלא הו"ל כדין ודאי ערלה שהרי יש לנו להעמידה על חזקתה הראשונה שהיתה פחות מבת שלש שנים.

ואע"ג דחזקה העשויה להשתנות היא דהא סופה לגדול ולפקוע ממנה איסור ערלה, אפ"ה חשיב חזקה מעליא וכמ"ש לקמן ש"ג פי"ג.

וכיון - פירוש, ואין לומר דאע"ג דאיכא חזקה לאיסור, מ"מ יהא מותר מצד ההלכה דספק ערלה בחו"ל מותר. שהרי כבר הוכיח רבינו לעיל פ"א דכל היכא דאיכא חזקה לאיסורא לא מיקרי ספק אלא ודאי, ואפילו במקום שהתורה התירה את הספק, זהו דוקא היכא דליכא חזקה לאיסור, אבל היכא דאיכא חזקה לאיסור הרי זה חשיב כודאי איסור ולא הוי בכלל ההיתר שהתירה התורה בספק.

וא"כ - ומסיק רבינו דא"כ כיון דאיכא על הנטיעה חזקת איסור שהיו הפירות אסורים קודם שמלאו לה ג' שנים, א"כ השתא

דמותו וכמו שכ העטוי : יא כב. בותר. והייט ענין דליכא למיחא
כיה משום יין נסך וכדלעיל סימן קצ"ט כע"פ י"ז ר"ח : יב בב. אבוד
דיבע ברי. דזה וזה גורס אבוד למהלה לכלפלי סי קמ"ב ספיך
קטן כ"ו : כד. זה וזה גורם. הייט פירות דליסורא וקרקע דהמירא
גורמין לליילן שינא : יג כד. אב יא
התנו. ז"ע בל"ח ס' (רמ"ד) (רמ"ה)
סעיף ג' : בו. אבוד. לאכול אח"כ
העובד כוכבים שני ערלה והיסורא
שני הימר כוכבים וזאילו אכל העובד
כוכבים השני ערלה והיסורא שני
הימר ואח"כ נאז לחלוק כסתא דכל
שלא התנו מתחלה אבוד אח"כ
יסורא ליהנות כלל מפירות ערלה
וכן מוכח בט"ס ספיך דענת' כוכבי
מתעבא דסתמא מאז ולא ליפשתא :
כו. ובלבד שלא יבואו להשבת בו
בנגד אותן הפירות שזה אבוד בו.
לכאורה משמע שר"ל שטפי"ס שהתנו
מתחלה כסתא שיהא העובד כוכבים
אוכל שני ערלה והיסורא שני הימר
אפי' אח"כ לנא לחשטון לאחר זמן אבל
לפון הרמב"ם פ"י מהמ"א דין י"ד
שהעיקר המחנך דכריו כן הוא ובלבד
שלא יבאו לחשטון בו' כנגד אותן
הפירות אם התנו כזה אבוד שהוא
כמתלף בו וכפ"ו מהלכות שנת דין

גילוי מהרש"א

אם נתיידי טו"ס פ"ק דין ויש
להקשות. ע"י שיעורם הלי'
ויש עולה לי"ג ר"א פ"א דיה
ועוד : וספיך ה"ג וזה וזה
גורם. ע"י גילוי לעיל ר"ט ט"ו :

יורה דעה רצד ערלה

ערלה על פסק ללאס ערלה ולבנד שלא יראש לוקט ואלו נדי
כבודיא מותר בח"ל יורד ולוקט ערלה ובלנד שלא יראש לוקט ואלו נדי
ללאס מן כרם הנטוע ירק ורקב נמכר חולה לו בלאך אבוד כבודיא
מותר בח"ל יורד ולוקט ערלה ובלנד שלא יראש לוקט ערלה ובלנד
או זה וזה יורד ולוקט או זה וזה יורד
ולוקט ומשני הא ח"ל שמואל לבי עק
מני זו או זה חיה יורד ולוקט או זה חיה
יורד ולוקט סי' משמע מזה דהמיר
ע"י לנעט התקשן כספק ערלה כספק
ללאס וכן פרישי' נדבקי המתקשן וזה
בומר מה שאמרט כאן ואחר העיין
מתנא הכל על נכון דודאי כיון דקד"ל
ה"ל"מ נאמרה להקל כספק ודאי כל
ספק כנפולס מותר וכמו שאמרט
ואין מה לז מומרא ח"ל מכללס
ומה עלמא הוא פ"י דברי המתקשן
שהוא עולה דס"ל כר' יוחנן ויורד
לרדי דס"ל ה"ל"מ הייט דשני לן בין
ספק ערלה לספק ללאס דלוי מפרס
התמני של ערלה דה"ק בח"ל יורד
ולוקט ערלה ובלנד שלא יראש לוקט הא'
ובלנד הוא פ"י על הירשא דהייט
שכל זמן שאינו רואה אותו לוקט מן
הערלה נדודאי אלא יש לז ספק אז
יורד ולוקט ממנו משא"כ כלאס
שהוא מיירי ג"כ כספק ללאס לדעת
הטור סימן רנ"ז ששם יש חילוק בין
הולך לאותו כרם אבוד ליקח ממנו
לפי הדין של ה"ל"מ ובללאס פירושו לפי הדין של אבוד מדברי
סופרים אלא לירדק דגס נענלה הוה נענלה חיה נענלה לספק ללאס ומשני לשמואל מני כ"י נמלא
ל"י יוחנן דקד"ל כותיה דנח"ל ערלה ה"ל"מ שפיר נשאר החילוק כמו שהיה ענין דין ספק ערלה לספק ללאס ומשני לשמואל מני כ"י נמלא
לעיל נמלא שכרס ספק ערלה יש הימר אפילו לישורא ללקוט משם חיה נ"ל מחטון גלשון הרב המונהק רמ"א ז"ל שז' כאן וכ"ש שכרס
שהוא ספק בו' ושניה קתא מלשון הטור שהטור כ' ואל"ל כרס כ' נלא שרין ורמ"א כ' שכרס כשרין אלא להורות דעל הכרס עממו קא מחין
שהכרס הוא עלמנו מותר נלי שום הלטרכות למכור עובד כוכבים נתחן וכן הוא נמרדכי פ"ק דקדושין בהג"ה ח"ל שאלו על כרס שהיו זו
ד' או ה' נטיעות של ערלה ולא נודעו מקומם ושאר מורי ורבי כל הכרס ולי נראה הלכה למעשה להלכ' מותר אפי' לאכול מהאשכולות נמחונר
לקרקע כ"י כספק ערלה מותר ה"ל"מ עכ"ל והנה כספק ללאס לכל הדעות נגמ' אבוד ללקוט כד אלא ש"מ נרור כמ"ש דבזה עדיף ערלה
מכללאס כ"י כספק ערלה ככר והרמב"ם יש לו דרך אחרת מן הטור החק"ל אפי' נודאי לעשות ממנו ספק ענין שלא יראה שהעובד כוכבים
לוקט ממנו וכן הוא גוס דרבי רש"י ולענין הלכה פסק השי"ע דברי הטור שהס' לחומרא ובלנד נכון כפיטמא דשמיא נלי גמנוס :
יא (פז) ובזמן בתוכו. שירא שמא ימלאוהו דורכי ענינים רש"י וכפטי המוס' וא"ת יהא אבוד משום יין נסך דרובא דעלמא עובדי כוכבים
נינהו וי"ל דרוב גנבי ישראל פכ"ל פ"י נאחמו זמן היה כן וע"י כפי קב"ט דנעיני שרונ הכרמים כפיכחותיה היו של ישראל : (יו) אבז
עניבים בו. דזה מתמין שלא כשפט נציר ואין שם אז דורכי יין וכר"ס הרמב"ם ויש להקשות דנגמרא אמרינן על הא' הכשר דיון דנקט כאן
לימא משום דס"ל כר' מינא דס"ל דרוב וקריוב הולכין אחר הרוב ומשני דנלאו הכי מותר משום טעמא דנקט כאן שאין מלניעין שם
יון אבל ענינים מלניעי משמע דלפי מאז דקד"ל כר' מינא מותר בכל גווי אפי' עניני רש"י כפי הרמ"א להדיא שם בפי' לא יאסור וכן הקשה
בפרישה בשם רש"י וע"כ כפי הטור לא דק ונראה להוכיח הרמב"ם וטור מדמתיק אכל עיני כ"י דאי ס"ד דגממרא אמרה סנרא זו שאין
מלניעין שם יין של כרס זה דרך דמיה נעלמא למה לו לומר חילוק דעיני יין כיון שהכרס לא נשארנה קיימת אלא ודאי דלף למאי דקד"ל
כר"ס דהולכין אחר הרוב מ"מ סנרא חוקה דמכרס זה גמנוס וכמו דאמרינן כמותות פ' המדר כלן נמלאו כאן היו וכן לענין חתן דקד"ל
וכרוהו הפוסקים חיה עדיף טפי מקורבה דמוכה דמתו המוס' כפי' לא יאסור ללא אוליין נמר הקורבה והכא לכ"ע אוליין וע"כ כ' הטור
וש"ע שקרוב הדבר כ' : יב (יה) זה וזה גורם. פ"י הפרי דליסור וקרקע דהימר גורמין לליילן שינא ועכ"פ פשוט שאר"ך ג' שנים לאותו
אילן שינדל אח"כ כדן ערלה אלא דלאחר ג' שנים מותר ואז לא היה זה גורם היה אבוד לעולם כדן ערלה : יג (יש) ואם התנו
בו. כמו לענין שנת כמנואר יש ה"י שנת : (כ) כנגד אותן הפירות. זה דעת הרמב"ם ושם כתוב כאן כזה הלשון אם התנו כזה
אבוד דוקדק מור"ח ז"ל דדוקא בהתנו מתחלה גס פ"ו שיטאו למחטון אז אבוד אכל אם לא התנו מתחלה אלא שהעובד כוכבים יאלכ ג'
שני ערלה והיסורא ג' שני הימר א"כ מידנא אין שם חשטון הלכך אפי' חשטון אכל שני ערלה אלא שזמנא כנגדו שאכל
יסורא נגד הפירות שאכל העובד כוכבים בשני ערלה עכ"ל ולגמ"ז שזה אבוד כדן שחולקיס נימד פירות אומרים כן כפירוש יהיה מאחיה
לז שיהיה מ"מ אי לאו שאוכל עובד כוכבים פירות אסור לא היה מתקיים לימן לו כ"כ פירות וכן שאומר כן כפירוש יהיה כמתלף
כו' ורמב"ם ד' אם התנו כזה הוא לרמטא דלף ע"פ דנרישא אמר דהתנו מחלה מהי מ"מ מנאי כזה לא מהי אפילו כמתחלה וכ"ש כלא
התנו מחלה וכן מוכח טונס הרמב"ם שהרי כפ"ו מה' שנת ג' ג"כ דיניס אלו ולא כ' שם אלא אם התנו מחלה שיהיה שזר שנת לעובד
כוכבים לבדו אם מפט אם הכנה ושכר יוס א' כנגדו לישורא לבדו מותר עכ"ל. ואם איתא דיש כאן הימר כשנאו למחטון אם לא התנו
מחלה יהיה לו להדיעט זה גס לענין שנת אלא ששוע שלרמטא כ' כאן ק ונס נה"ל שנת קמ"ל רמטא זמא דלר"ך שנתמאי הראשון יהיה
בדרך זה שלא יהיה ע"פ המחטון של השזר אלא הן רב הן מפט ואם לא עשה ק לא מפעיל המנאי שלו מחלה וכ"ש אם לא התנה שאבוד

ספק כספק דכספק אם יש שם אבוד ללאס מותר לקנות מן העובד כוכבים אבל אם ישראל עצמו
כידוי נמלא שאין הפירותים של ערלה ובללאס שרס דנענלה הוה פירושו לפי הדין של ה"ל"מ ובללאס פירושו לפי הדין של אבוד מדברי
סופרים אלא לירדק דגס נענלה הוה נענלה חיה נענלה לספק ללאס ומשני לשמואל מני כ"י נמלא
ל"י יוחנן דקד"ל כותיה דנח"ל ערלה ה"ל"מ שפיר נשאר החילוק כמו שהיה ענין דין ספק ערלה לספק ללאס ומשני לשמואל מני כ"י נמלא
לעיל נמלא שכרס ספק ערלה יש הימר אפילו לישורא ללקוט משם חיה נ"ל מחטון גלשון הרב המונהק רמ"א ז"ל שז' כאן וכ"ש שכרס
שהוא ספק בו' ושניה קתא מלשון הטור שהטור כ' ואל"ל כרס כ' נלא שרין ורמ"א כ' שכרס כשרין אלא להורות דעל הכרס עממו קא מחין
שהכרס הוא עלמנו מותר נלי שום הלטרכות למכור עובד כוכבים נתחן וכן הוא נמרדכי פ"ק דקדושין בהג"ה ח"ל שאלו על כרס שהיו זו
ד' או ה' נטיעות של ערלה ולא נודעו מקומם ושאר מורי ורבי כל הכרס ולי נראה הלכה למעשה להלכ' מותר אפי' לאכול מהאשכולות נמחונר
לקרקע כ"י כספק ערלה מותר ה"ל"מ עכ"ל והנה כספק ללאס לכל הדעות נגמ' אבוד ללקוט כד אלא ש"מ נרור כמ"ש דבזה עדיף ערלה
מכללאס כ"י כספק ערלה ככר והרמב"ם יש לו דרך אחרת מן הטור החק"ל אפי' נודאי לעשות ממנו ספק ענין שלא יראה שהעובד כוכבים
לוקט ממנו וכן הוא גוס דרבי רש"י ולענין הלכה פסק השי"ע דברי הטור שהס' לחומרא ובלנד נכון כפיטמא דשמיא נלי גמנוס :
יא (פז) ובזמן בתוכו. שירא שמא ימלאוהו דורכי ענינים רש"י וכפטי המוס' וא"ת יהא אבוד משום יין נסך דרובא דעלמא עובדי כוכבים
נינהו וי"ל דרוב גנבי ישראל פכ"ל פ"י נאחמו זמן היה כן וע"י כפי קב"ט דנעיני שרונ הכרמים כפיכחותיה היו של ישראל : (יו) אבז
עניבים בו. דזה מתמין שלא כשפט נציר ואין שם אז דורכי יין וכר"ס הרמב"ם ויש להקשות דנגמרא אמרינן על הא' הכשר דיון דנקט כאן
לימא משום דס"ל כר' מינא דס"ל דרוב וקריוב הולכין אחר הרוב ומשני דנלאו הכי מותר משום טעמא דנקט כאן שאין מלניעין שם
יון אבל ענינים מלניעי משמע דלפי מאז דקד"ל כר' מינא מותר בכל גווי אפי' עניני רש"י כפי הרמ"א להדיא שם בפי' לא יאסור וכן הקשה
בפרישה בשם רש"י וע"כ כפי הטור לא דק ונראה להוכיח הרמב"ם וטור מדמתיק אכל עיני כ"י דאי ס"ד דגממרא אמרה סנרא זו שאין
מלניעין שם יין של כרס זה דרך דמיה נעלמא למה לו לומר חילוק דעיני יין כיון שהכרס לא נשארנה קיימת אלא ודאי דלף למאי דקד"ל
כר"ס דהולכין אחר הרוב מ"מ סנרא חוקה דמכרס זה גמנוס וכמו דאמרינן כמותות פ' המדר כלן נמלאו כאן היו וכן לענין חתן דקד"ל
וכרוהו הפוסקים חיה עדיף טפי מקורבה דמוכה דמתו המוס' כפי' לא יאסור ללא אוליין נמר הקורבה והכא לכ"ע אוליין וע"כ כ' הטור
וש"ע שקרוב הדבר כ' : יב (יה) זה וזה גורם. פ"י הפרי דליסור וקרקע דהימר גורמין לליילן שינא ועכ"פ פשוט שאר"ך ג' שנים לאותו
אילן שינדל אח"כ כדן ערלה אלא דלאחר ג' שנים מותר ואז לא היה זה גורם היה אבוד לעולם כדן ערלה : יג (יש) ואם התנו
בו. כמו לענין שנת כמנואר יש ה"י שנת : (כ) כנגד אותן הפירות. זה דעת הרמב"ם ושם כתוב כאן כזה הלשון אם התנו כזה
אבוד דוקדק מור"ח ז"ל דדוקא בהתנו מתחלה גס פ"ו שיטאו למחטון אז אבוד אכל אם לא התנו מתחלה אלא שהעובד כוכבים יאלכ ג'
שני ערלה והיסורא ג' שני הימר א"כ מידנא אין שם חשטון הלכך אפי' חשטון אכל שני ערלה אלא שזמנא כנגדו שאכל
יסורא נגד הפירות שאכל העובד כוכבים בשני ערלה עכ"ל ולגמ"ז שזה אבוד כדן שחולקיס נימד פירות אומרים כן כפירוש יהיה מאחיה
לז שיהיה מ"מ אי לאו שאוכל עובד כוכבים פירות אסור לא היה מתקיים לימן לו כ"כ פירות וכן שאומר כן כפירוש יהיה כמתלף
כו' ורמב"ם ד' אם התנו כזה הוא לרמטא דלף ע"פ דנרישא אמר דהתנו מחלה מהי מ"מ מנאי כזה לא מהי אפילו כמתחלה וכ"ש כלא
התנו מחלה וכן מוכח טונס הרמב"ם שהרי כפ"ו מה' שנת ג' ג"כ דיניס אלו ולא כ' שם אלא אם התנו מחלה שיהיה שזר שנת לעובד
כוכבים לבדו אם מפט אם הכנה ושכר יוס א' כנגדו לישורא לבדו מותר עכ"ל. ואם איתא דיש כאן הימר כשנאו למחטון אם לא התנו
מחלה יהיה לו להדיעט זה גס לענין שנת אלא ששוע שלרמטא כ' כאן ק ונס נה"ל שנת קמ"ל רמטא זמא דלר"ך שנתמאי הראשון יהיה
בדרך זה שלא יהיה ע"פ המחטון של השזר אלא הן רב הן מפט ואם לא עשה ק לא מפעיל המנאי שלו מחלה וכ"ש אם לא התנה שאבוד

לן בין ספק ערלה לספק ללאס ערלה ולבנד שלא יראש לוקט ואלו נדי
כבודיא מותר בח"ל יורד ולוקט ערלה ובלנד שלא יראש לוקט ואלו נדי
ללאס מן כרם הנטוע ירק ורקב נמכר חולה לו בלאך אבוד כבודיא
מותר בח"ל יורד ולוקט ערלה ובלנד שלא יראש לוקט ערלה ובלנד
או זה וזה יורד ולוקט או זה וזה יורד
ולוקט ומשני הא ח"ל שמואל לבי עק
מני זו או זה חיה יורד ולוקט או זה חיה
יורד ולוקט סי' משמע מזה דהמיר
ע"י לנעט התקשן כספק ערלה כספק
ללאס וכן פרישי' נדבקי המתקשן וזה
בומר מה שאמרט כאן ואחר העיין
מתנא הכל על נכון דודאי כיון דקד"ל
ה"ל"מ נאמרה להקל כספק ודאי כל
ספק כנפולס מותר וכמו שאמרט
ואין מה לז מומרא ח"ל מכללס
ומה עלמא הוא פ"י דברי המתקשן
שהוא עולה דס"ל כר' יוחנן ויורד
לרדי דס"ל ה"ל"מ הייט דשני לן בין
ספק ערלה לספק ללאס דלוי מפרס
התמני של ערלה דה"ק בח"ל יורד
ולוקט ערלה ובלנד שלא יראש לוקט הא'
ובלנד הוא פ"י על הירשא דהייט
שכל זמן שאינו רואה אותו לוקט מן
הערלה נדודאי אלא יש לז ספק אז
יורד ולוקט ממנו משא"כ כלאס
שהוא מיירי ג"כ כספק ללאס לדעת
הטור סימן רנ"ז ששם יש חילוק בין
הולך לאותו כרם אבוד ליקח ממנו
לפי הדין של ה"ל"מ ובללאס פירושו לפי הדין של אבוד מדברי
סופרים אלא לירדק דגס נענלה הוה נענלה חיה נענלה לספק ללאס ומשני לשמואל מני כ"י נמלא
ל"י יוחנן דקד"ל כותיה דנח"ל ערלה ה"ל"מ שפיר נשאר החילוק כמו שהיה ענין דין ספק ערלה לספק ללאס ומשני לשמואל מני כ"י נמלא
לעיל נמלא שכרס ספק ערלה יש הימר אפילו לישורא ללקוט משם חיה נ"ל מחטון גלשון הרב המונהק רמ"א ז"ל שז' כאן וכ"ש שכרס
שהוא ספק בו' ושניה קתא מלשון הטור שהטור כ' ואל"ל כרס כ' נלא שרין ורמ"א כ' שכרס כשרין אלא להורות דעל הכרס עממו קא מחין
שהכרס הוא עלמנו מותר נלי שום הלטרכות למכור עובד כוכבים נתחן וכן הוא נמרדכי פ"ק דקדושין בהג"ה ח"ל שאלו על כרס שהיו זו
ד' או ה' נטיעות של ערלה ולא נודעו מקומם ושאר מורי ורבי כל הכרס ולי נראה הלכה למעשה להלכ' מותר אפי' לאכול מהאשכולות נמחונר
לקרקע כ"י כספק ערלה מותר ה"ל"מ עכ"ל והנה כספק ללאס לכל הדעות נגמ' אבוד ללקוט כד אלא ש"מ נרור כמ"ש דבזה עדיף ערלה
מכללאס כ"י כספק ערלה ככר והרמב"ם יש לו דרך אחרת מן הטור החק"ל אפי' נודאי לעשות ממנו ספק ענין שלא יראה שהעובד כוכבים
לוקט ממנו וכן הוא גוס דרבי רש"י ולענין הלכה פסק השי"ע דברי הטור שהס' לחומרא ובלנד נכון כפיטמא דשמיא נלי גמנוס :
יא (פז) ובזמן בתוכו. שירא שמא ימלאוהו דורכי ענינים רש"י וכפטי המוס' וא"ת יהא אבוד משום יין נסך דרובא דעלמא עובדי כוכבים
נינהו וי"ל דרוב גנבי ישראל פכ"ל פ"י נאחמו זמן היה כן וע"י כפי קב"ט דנעיני שרונ הכרמים כפיכחותיה היו של ישראל : (יו) אבז
עניבים בו. דזה מתמין שלא כשפט נציר ואין שם אז דורכי יין וכר"ס הרמב"ם ויש להקשות דנגמרא אמרינן על הא' הכשר דיון דנקט כאן
לימא משום דס"ל כר' מינא דס"ל דרוב וקריוב הולכין אחר הרוב ומשני דנלאו הכי מותר משום טעמא דנקט כאן שאין מלניעין שם
יון אבל ענינים מלניעי משמע דלפי מאז דקד"ל כר' מינא מותר בכל גווי אפי' עניני רש"י כפי הרמ"א להדיא שם בפי' לא יאסור וכן הקשה
בפרישה בשם רש"י וע"כ כפי הטור לא דק ונראה להוכיח הרמב"ם וטור מדמתיק אכל עיני כ"י דאי ס"ד דגממרא אמרה סנרא זו שאין
מלניעין שם יין של כרס זה דרך דמיה נעלמא למה לו לומר חילוק דעיני יין כיון שהכרס לא נשארנה קיימת אלא ודאי דלף למאי דקד"ל
כר"ס דהולכין אחר הרוב מ"מ סנרא חוקה דמכרס זה גמנוס וכמו דאמרינן כמותות פ' המדר כלן נמלאו כאן היו וכן לענין חתן דקד"ל
וכרוהו הפוסקים חיה עדיף טפי מקורבה דמוכה דמתו המוס' כפי' לא יאסור ללא אוליין נמר הקורבה והכא לכ"ע אוליין וע"כ כ' הטור
וש"ע שקרוב הדבר כ' : יב (יה) זה וזה גורם. פ"י הפרי דליסור וקרקע דהימר גורמין לליילן שינא ועכ"פ פשוט שאר"ך ג' שנים לאותו
אילן שינדל אח"כ כדן ערלה אלא דלאחר ג' שנים מותר ואז לא היה זה גורם היה אבוד לעולם כדן ערלה : יג (יש) ואם התנו
בו. כמו לענין שנת כמנואר יש ה"י שנת : (כ) כנגד אותן הפירות. זה דעת הרמב"ם ושם כתוב כאן כזה הלשון אם התנו כזה
אבוד דוקדק מור"ח ז"ל דדוקא בהתנו מתחלה גס פ"ו שיטאו למחטון אז אבוד אכל אם לא התנו מתחלה אלא שהעובד כוכבים יאלכ ג'
שני ערלה והיסורא ג' שני הימר א"כ מידנא אין שם חשטון הלכך אפי' חשטון אכל שני ערלה אלא שזמנא כנגדו שאכל
יסורא נגד הפירות שאכל העובד כוכבים בשני ערלה עכ"ל ולגמ"ז שזה אבוד כדן שחולקיס נימד פירות אומרים כן כפירוש יהיה מאחיה
לז שיהיה מ"מ אי לאו שאוכל עובד כוכבים פירות אסור לא היה מתקיים לימן לו כ"כ פירות וכן שאומר כן כפירוש יהיה כמתלף
כו' ורמב"ם ד' אם התנו כזה הוא לרמטא דלף ע"פ דנרישא אמר דהתנו מחלה מהי מ"מ מנאי כזה לא מהי אפילו כמתחלה וכ"ש כלא
התנו מחלה וכן מוכח טונס הרמב"ם שהרי כפ"ו מה' שנת ג' ג"כ דיניס אלו ולא כ' שם אלא אם התנו מחלה שיהיה שזר שנת לעובד
כוכבים לבדו אם מפט אם הכנה ושכר יוס א' כנגדו לישורא לבדו מותר עכ"ל. ואם איתא דיש כאן הימר כשנאו למחטון אם לא התנו
מחלה יהיה לו להדיעט זה גס לענין שנת אלא ששוע שלרמטא כ' כאן ק ונס נה"ל שנת קמ"ל רמטא זמא דלר"ך שנתמאי הראשון יהיה
בדרך זה שלא יהיה ע"פ המחטון של השזר אלא הן רב הן מפט ואם לא עשה ק לא מפעיל המנאי שלו מחלה וכ"ש אם לא התנה שאבוד

מותר כי"ס כה"ג אבל לסיחא רש"י וביטור הנב"ר שיש בו נטיעות סם כלאס אחי ספדי ;
י [לח] ט"ס כ' . כפי"ס בברכות ל"ו א' ואפי' לוקט כרם מותר בגיל וכ"כ כ"ס :
(לקוט) כ"ס כ' . ואפי' לוקט כרם מותר וכ"כ כ"ס והטעם דוקא כ"ס בו נטיעות של ערלה
הוא לקח מטופסא טוף ערלה ור"י סנכסא נטיעה קטנה כדן
ל"י : (יג) ואם התנו ב"ה ה"י שנת ג' ג"כ דיניס אלו ולא כ' שם אלא אם התנו מחלה שיהיה שזר שנת לעובד
כוכבים לבדו אם מפט אם הכנה ושכר יוס א' כנגדו לישורא לבדו מותר עכ"ל. ואם איתא דיש כאן הימר כשנאו למחטון אם לא התנו
מחלה יהיה לו להדיעט זה גס לענין שנת אלא ששוע שלרמטא כ' כאן ק ונס נה"ל שנת קמ"ל רמטא זמא דלר"ך שנתמאי הראשון יהיה
בדרך זה שלא יהיה ע"פ המחטון של השזר אלא הן רב הן מפט ואם לא עשה ק לא מפעיל המנאי שלו מחלה וכ"ש אם לא התנה שאבוד

חידושי רמ"ק
(פ"ו ספי"ז) מ"פ כנרא חוקה דשכרס כ' . כן כמנאר לחייא ב"ה רמב"ן בי"ב וכ"כ ר"י ו'
בשם הרמב"ן : (ספיך י"ג) ז"ל זה גורם מח"ל . ודעת חובטמא לאסור ולא ספיך חד"ג
ודאי אחתוך אישורא משא"כ כה"ג וכמ"ס (מניחא י"ח א') באשם תליי ודאי חייב אלא במשחית כתיבתה . והיא לקח מטופסא טוף ערלה ור"י סנכסא נטיעה קטנה כדן
שדעו ספיך בא"י אסור כבודיא ובח"ל מותר (ע"ג) . יא [לח] (לקוט) אב"ל עניבים כ' . אבל הראי"ה חו"א שם דיה נראה לי כ"י בחי'רין אפי' בעניבים כיון דקד"ל כר' מנא ע"ס
(ע"ג) : [לח] שקרוב כ' . ר"ל אפי"ס שספק ערלה מותר ובלא"ה ביל כן ודאי ק"ל כ"י חתימא ותו"ס' סם דיה ליכא כ' : יב [לח] (לקוט) אב"ז אב"ז כ' . והרמב"ם פסיק
ואין מריכבין כפנייות של ערלה שזמנא ב"ה כפניית הייט תחליי ותפני טעמא שזמנא לפרי ור' יוסי לטעמיה דאבר סכרד אבוד אבל לזבן שר' להריכבין לכתחלה שאין תורת
סוף גלחין ור"ס כספי' ובעתה כוכבים ומנאר ר"י שאם כ"י ר"ל אפי"ס עלייהו מלכותיה בריכס מודה ולא מטופסא ר"י סם וע"כ שהאר"ן כמא (ע"ג) : יג [לח] עובד כוכבים כ' .
לחן הרמב"ם : [לח] אם לא כ' . מסק הבנייא לחומרא וכמ"ס בא"ח ר"ס רמ"ה : [ע] ואם התנו כ' . כ"י פירושו כשי"ס רב גביה כ"י ושרא ליה . ר"ל ע"י הנתן מתחלה ובשולמא
בשבת ר"ל דרובא ברייתא לא שמי' ליה ושהי' וסבור דשרד כוכבים ארמטא דנעשיה עבד משא"כ בערלה ורא"י לטענת התהי' להחליף ערלה לכתחלה אלא התנו כמתחלה ור"ס וזה אגוביה
כ"י : [מא] ובלבד כ' . כפ"ש ואם כאו כ"י קפי' אפי' ארמטא וכמ"ס כמ"ס ג"כ כפ"ש אפי"ס סימא כ"י ותתוס' דיה ואם כ"י ח"י הר"ך דתמנא אבוד

ב בשנה הרביעית נקראו הפירות „נמט רבעי“ וצריכין פדיון. כיצד פודה אותן, תולשן לאחר שנגמרו כל צרכן, ונוטל מטבע כסף או פירות של היתר שוות פרוטה, ואומר: בזה אני פודה פירות נמט רבעי אלו, ונוטל המטבע או הפירות ושוחקן וזורקן בנהר, ואין מברכין בחוץ לארץ על הפדיון ג³.

ג אחד הנוטע גרעין או ענף, או שעוקר אילן ונטעו במקום אחר ד).

שערים מצויינים בהלכה

ג ואין מברכין בחו"ל על הפדיון. ובשאלת יעב"ץ (ח"ב סי' כ) מיקל בדין פדיה בחו"ל, וסומך על הרמב"ם (הובא ביו"ד רצד ס"ז) דאין דין פדיה בחו"ל, אלא דלכתחלה נכון להחמיר שאין בזה הפסד, וכן במנחת פתים (יו"ד סי' רצד) הוכיח טעם ההיתר בחו"ל בלא פדיון.

ד) שעוקר האילן ונטעו במקום אחר. כתוב ביו"ד (רצד סי"ט) אילן שנעקר עם העפר שסביב שרשיו, ונשרש במקום אחר, אומדים אותו, אם היה יכול לחיות בעפר זה בלא תוספת פטור מערלה, ואם לאו חייב. ובפת"ש (ס"ק יג) כתוב דזה דוקא אם היה יכול לחיות בעפר הראשון כשיעור ערלה דהיינו ג' שנים, אבל אם לא היה יכול לחיות כשיעור זה חייב, ובשו"ת שיבת ציון (סי' מט) כתוב, דזה דוקא בארץ ישראל אבל בחו"ל, די אפי' היה יכול לחיות איזה ימים, וכן דוקא בארץ ישראל צריך אומדנא דעת הבקיאים בטבע אילנות, משום דספיקו אסור, אבל בחו"ל אפי' ספק חסרון ידיעה מהני, ואע"ג דגם ערלה בחו"ל אסור מהלכה למשה מסיני וכמש"כ (ביו"ד ס"ט), ובכל הלכה למשה מסיני ספיקו אסור, תירץ הש"ך (ס"ק יט) דהכא נאמרה שספיקו יהא מותר, וכתוב ברדב"ז (ח"א סי' תקפ) דאתרוגים ושאר פירות המובאים מארץ ישראל, אין חשש ערלה עליהם, דאחזוקי איסורא לא מחזקינן, ועוד שיש בזה ספק ספיקא, שמא באו מגן שאין בו ערלה, ואם נאמר שבאו מגן שיש שם ערלה, שמא הם מנטיעות אלו שאינם ערלה, ובבית יצחק (ח"ב יו"ד סי' קלו) כתוב דדבריו שרירין וקיימין.

קונטרס אחרון

סק"ד. בדברי הרדב"ז והבית יצחק דפירות המובאים מארץ ישראל אין להחזיק ריעותא שמא של ערלה הם דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן וגם יש ס"ס כו'. וכ"כ בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' סז. והרדב"ז שם כתב דיש להקדימם יותר מפירות חו"ל, דהא כ' כי רצו עבדיך את אבניה, וכש"כ פירותיה, ובשו"ת משמיע שלום מגיראדהאז סי' נד, כתב נמי שכל שיש להתירם עפ"י הלכה אין להחמיר על עצמו והם קודמים לאחרים.

א חבית של יין זכר. עובדל פתק לא יספור (דף כ"ד). הקשו הפוסקים ליספור משום יין נסך דרובל דעלמל גריס וניהו (כלומר והנגב היה גרי ונסכו) וי"ל דרוב נגבי ישראל עכ"ל ואיכא לתמוה דאפילו אפ"ל דנגב ישראל מכל מקום יש לחוש דנגב מחרס של גרי והוא יין נסך לכן נראה דהכא מיירי דאיכא כרמיס של ישראל רביס משל גריס ושיר אפילו בשמייה ועיין לעיל בסיומן קכ"ט (ת"ח): פסק קי רבינו להדיא (ג). אבל הרמב"ם בפסקי מהלכות מאלכות אסורות (ה"ג) כתב דהך פתח לא שרי אלא בהנאה אבל בשמייה אסורה וכן כתב הרמב"ן במדושו לנגב פתחל בשם רבינו חננאל ומדברו פ"ח יוסף ז"ל והכי נקטינן:

יא חבית של יין (כ) הטמונה בכרם של ערלה מותר שאין הגבב גונב בכרם נבן זה וטומן בתוכו. (כ) אבל ענבים שנמצאו טמונים בו אסורין שקרוב הדבר שגנבם ממנו וטמנם בתוכו: יב אסור ליטע סרי של ערלה (כ) ואם נטעו הפירות שיוצאין ממנו מותרין (כ) דזה וזה גורם מותר. ומותר ליטע יחור של ערלה שאין איסור ערלה אלא בפרי: יג ישראל וגוי שיש להם שדה בשותפות יכול ישראל לומר לגוי טול אתה

יא חבית של יין הפסונה בכרם של ערלה מותר זכר. עובדל פתק כי דנגב פתחל (כ): ופ"ש אב"י ענבים שנמצאו טמונים בו אסורים זכר. גם זה ע"ס נ"ח: וכתבו הפוסקים גבי פתחל יין (ד"ה ולגטי) ול"ח מכל מקום יהא אסור דרובל דעלמל גריס וניהו והוא יין נסך (ה) וי"ל דרוב נגבי ישראל כדלמרינן פתק פתחל דע"ו (פ) (ט) והרמב"ן (שם ד"ה הא דלמרי) כתב בשם ר"ם דמותר טהאה ולא בשמייה וכפני עליו ולא מסודר לן: יב אסור ליטע פרי של ערלה. משנה בסוף פתק קמח דערלה (מ"ט): ופ"ש ואם נטעו הפירות היוצאים מסעו מותרים דזה וזה גורם פותר.

ישראל וגוי שיש להם שדה בשותפות זכר. סוף פתק קמח דעטדה וזה עובדל דמי מוריקא דלמו לקמיה דרעל שרל לכו דמפרש לשם דשמילי ערלה הוו ומפרש רש"י והר"ש דרעל המיר אפילו לא הפנו מעיקרא דאיסור שליטת ליכא דגם הישראל עומד בעטתם שמי ערלה ואי משום דישאל אוכל כעגן ונהנה מפירות שמי ערלה שנתן הישראל חלקו בהם לגוי כדי שימן לו כעגן בשמי הימר כיון שהישראל אינו עובד הגפן. בשמי ערלה אין לו לישראל כלום בפירות כי אם לגוי שכן מנהג השמילין בשעה שהוא עובד אוכל פירות בשכר עמלו ואין לשופסו חלק בפירות אבל הרמב"ם בפסקי מהלכות מאלכות אסורות (ה"ד) מפרש דרעל לא שרי אלא ההפך מעיקרא דנמלא אין לו לישראל כלום בפירות שמי ערלה אבל בלא הפנו דכבר זכה הישראל בסיון של פירות גם בשמי ערלה ואם יאמר לגוי טול אתה חלקך בשמי ערלה ואי בשמיס של הימר נמלא שטעל הישראל שלישי ערלה ואסור. וכן אפילו הפנו מחסלה אם באו לפשתן וכו' הרי זה גם כן כמחליף פירות של ערלה ואסור ומשמע מדבריו לשם דדוקא בהפנו מחסלה גם כן מה שיטאו לפשתן וכו' אבל אם לא הפנו מחסלה אלא שהגוי יאכל שמי ערלה ישראל יאכל ג' שמיס משמי הימר כעגן אם כן מדינא אין שם חיוז ששטן הילך אפילו באו לפשתן אין שם איסור דמסנה היא זו שמומרי הגוי כעגו שיאכל ישראל כעגו אומן הפירות שאכל גוי בשמי ערלה ורבינו קינר בתוס' גם בשלמן ערוך (ס"ג) כתב בקצרה כתב בספר מדק הדים דהרשב"א בפשוטה (ס"א ס"י א"ף קכ"ה): כתב ע"ש הרשב"ד דמותר למטר פירות ערלה שלא באו לעולם דאינו מוכר אלא מקום פליס וע"י ערלה שרו בהנאה עד כאן לשונו וכן כתב בשלמן ערוך (פס"ף טו):

מיתרל וברימלל בסוף פתק כל האלמס (פ"ז מס): ופירוש זה חיה גורס הייט פרי דאיסורל וקרקע דהיתרל גורמיס ללינן שיטל (ח): ופ"ש ומותר ליטע יחור של ערלה זכר. גם זה משנה סוף פתק קמח דערלה (ט"ז):

יג ישראל וגוי שיש להם שדה בשותפות יכול ישראל לומר לגוי טול אתה שני ערלה ואני אסור שני היתר כנגדן זכר. בסוף פתק קמח דעטדה וזה (כ) הנהו מוריקא דגוי נקיש בהנחל ישראל כמד בהנחל אמו לקמיה דרעל שרל לכו אפידיה רבינא לרעל ישראל וגוי שקיבלו שדה בשותפות לא יאמר ישראל לגוי טול חלקך בהנחל ואני בחול ואם הפנו מחסלה מותר ואם באו לפשתן אסור איכסיף לסוף איגלאי מילמל דהמט מעיקרא הוו רב גביה מדי כמיל אמר הנהו שמילי ערלה הוו גוי אכיל שמי דערלה ישראל שמי דהיתרל אמו לקמיה דרעל שרל לכו והא אופייה רבינא לרעל סיועי סייעיה והא איכסיף לא היו דברים מעולם. ופרש"י שמילי ערלה הוו. ישראל וגוי קיבלו שדה בשותפות לנטעה ריטלו הפלי דין שמיס ומפסק גוי כל זכרו שמי ערלה ואכלן ישראל קיבל שלשה שמיס כעגן ואכלן: שרל לכו. דהיתר גמור הוא דהא אף על גב דקיבלה יחד לכספלה ואמר ליה ישראל היה אמה עובד בשלשה שמיס הללו ואני שלשה אפריהם אין כאן איסור שליטת דהא ישראל גמי שרי לעבדה ואי משום אכילה שישאל אוכל כעגן ונמלא ונהנה מפירות ערלה שמכרן אין זה נהנה שכן המשפט שנה שזה עובד הוא אוכל: והא אופייה רבינא. ואם כן מאי סיומל גבי שנת איסור שליטת דמלאכה מה שאין קן בערלה: סיועי סייעיה. מדקמי הפנו לכספלה מותר אלמלא כי ליכא איסור שליטת דמלאכה שרי ואף על גב דמתייל הנאה לישראל והוא הדין לערלה עכ"ל וכן כתב הר"ש ז"ל (פ"י כ"ה): שקיבלו שדה בשותפות יכול ישראל לומר לגוי טול אתה שמי ערלה

והר"ן (י. דסר ראשון) כתב על דברי רש"י ולפי זה ישראל וגוי

פרישה

(כ) הפסונה בכרם של ערלה מותר. שירל שמה ימלא אוטו דוק ענבים. רש"י (כ"ג כ"ד). ד"ה פ' מגנן. וכפני הפוסקים (ד"ה ולגטי) ואם פתחל מכל מקום יהא אסור דרובל דעלמל נכריס וניהו והוא יין נסך וי"ל דרוב נגבי ישראל (ועיין לעיל סימן קכ"ט (ת"ח) פ"ט ש"ס. עד סוף סעיף): (כ) אב"י ענבים שנמצאו טמונים בו אסורים זכר. פירוש אסורים משום ערלה דלמרינן מחרס זה הוא וטמנם שם שלל בשעת גריחה דאו לא ימלאו כמו יין שמונלס הדורכיס ענבים. כתב מורי ורבי (בפ"ח לטו)

דמשמע ג"ו] עימי דלא דק שזו דברי הרמב"ם (פ"י ממכ"ט ה"ג) אבל במרל (ט"ז) משמע דלפי המסקנא דאפילו ענבים גמי שרי נזן וכן כתב הר"ש (פ"י כ"ה) להדיא ועל מקום האדנא אף היין אסור עיין פתק לא יספור בשמי סימן מ"ג: (כ) ואם נטעו הפירות שיוצאין מסעו מותרין. פירוש לאמר ג' שמיס משמע עיטת דה"ק: (כ) דזה וזה גורם פותר. הייט פרי דאיסורל וקרקע דהיתרל גורמיס ללינן שיטל ועיין לעיל סימן קמ"ז (ל"ט):

הגהות והערות

נ"ח פירוש באונו זמן היה כן וע"י כסימן קכ"ט דבעינן שחב הכרמיס כמכריחיה היו של ישראל. ס"ו (ס"ט טו): (ג"ו) לשון המהרש"ל ימכורמה בעיני: נזן והל"ח"ס (שם) והסיף להקשות שדברי הסוד כאן מותרים את דבריו כסימן קכ"ט שהתם פסק כ"ר תניא ועי"ש שחירך וע"ע בס"ו (ס"ט י"ז): נזן וזהו שיטת רש"י (פ"ט). ד"ה והב"ד התוספות (שם) ד"ה שאם) ותלקיס ואוטרס את האילן ולא מיקר וחי"ג דאנן וקרקע ב' ענינים הם (ע"י כר"י) כאן על השו"ע) וכתב הפרי יצחק (ח"א ס"י טו) שחב הראשונים שפרשים כרש"י ולד"ה היינו

נבן ובדפוס"י שליטיק ודאי אל ח"ג"ארא ובכח"י הגידא יגנב מטרס וחי: (ג) וצ"ע דהסוד כתב שם וכן נמי להקל זכר ולא ביאר האם מקילים רק בהנאה או גם בשחיה. וברצת הרמב"ם המוכח בסמוך כתב והצננת סענה (פ"ב ה"ח) שהרמב"ם לשיטתו דכל יין שאינו שמור אסור בשחיה: נזן ואף שספק ערלה מותר כתב הפ"ו (ס"ט י"ז) הכא אסור דמכר חוקת דמכרס זה ענבים וכן נמצא כאן היה והחזיק (ערלה ס"י י"א ס"י ד) כתב שמכרי הרמב"ם משמע רבאון ישראל קאי וסיפיק אסור: נזן ובתוספות שם הגידא יחדי יין נסך" (בלא כ"ף הוסיקון) ובדבריו (פ"י ממכ"ט ה"ג) י"ן